

Erdőpedagógiával az erdőtudatos környezeti nevelésért az óvodapedagógus képzésben

(Forest Pedagogy for the Forest-Conscious Environmental Education
in Kindergarten Teacher Training)

Dr. Hartl Éva*

Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai kar
Neveléstudományi és Pszichológia Intézet

Kivonat

A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Óvodapedagógus szakán az 2014–2015-ös tanévben, a kötelezően választható tárgyak között bevezetésre került az erdőpedagógia. Az erdőpedagógia a környezeti nevelés sajátos területe, amely a hallgatók erdővel, erdőgazdálkodással, erdészeti erdei iskolával kapcsolatos ismereteit alapozza, mélyíti el. A hallgatók környezeti nevelési, módszertani ötlettárát bővíti, a környezettudatosságot, erdőtudatosságot erősíti, szemléletet formál. A tanulmány bemutatja a tantárgy bevezetésének előzményeit, a helyét a képzésben, az erdőpedagógia jellemzőit és módszereit, rámutat az erdész-pedagógus szakmai kapcsolatépítés, és együttműködés lehetőségeire.

Kulcsszavak: környezeti nevelés, erdőpedagógia, erdőtudatosság, erdész-pedagógus kommunikáció, szakmai együttműködés

Abstract

At the University of Sopron Benedek Elek Faculty of Pedagogy on the kindergarten teacher training BA course the subject Forest Pedagogy was introduced as an optional subject in the academic year 2014–2015. Forest pedagogy is a specific form of environmental education; it deepens the knowledge of students of the forest, silviculture and forest schools. In the field of environmental education the students' methodological ideas get enriched, their environmental awareness, forest awareness is deepened, their attitude is formed. The study shows the precedents of the introduction of the subject, its place in the training, the characteristics and methods of forest pedagogy and highlights the possibilities for professional networking and collaboration of foresters and educators.

Keywords: environmental education, forest pedagogy, environmental awareness, forest awareness, communication between foresters and educators, professional collaboration

---

* hartl.eva@uni-sopron.hu

1. Az óvodapedagógus szerepe a környezeti nevelésben

Az óvodás gyermek nyitott a világra. Életkori sajátossága a fokozott mozgásigény, a kíváncsiság. Egész nap tesz-vesz, manipulál, kérdez, játszik. Játék közben fejlődik, megtapasztal, tanul önmagáról, és az őt körülvevő világról. A gyermek első játszótársa a felnőtt, az óvodában a kortárscsoport szerepe, a társak iránti igény erősödik. A családban a szülő, az óvodában az óvodapedagógus minta a gyermek számára, aki a világban való eligazodását, a személyiségfejlődését, a szocializációt segíti.

Az óvodapedagógus a nevelőmunkát az óvodai helyi program alapján tervezi. A nevelőmunkához a helyi program, továbbá a 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról kormányrendelet adja a keretet.

Az óvodai nevelésben a környezeti nevelés a felnövekvő generáció fenntarthatóságra, környezettudatosságra nevelése érdekében hangsúlyos. Szinterei az intézményes nevelésben, az óvodában a csoportszoba, az óvoda udvara és környéke, az épített és természeti környezet.

A természeti környezetben a környezeti nevelés ideális helyszíne az erdő. Az erdei kirándulások, a séták során számtalan lehetőség nyílik a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodó környezettel, természettel kapcsolatos ismeretek átadásra, a megtapasztaltatásra, az erdő szeretetére, környezettudatosságra, erdőtudatosságra nevelésére.

Az alapprogramban, a külső világ tevékeny megismerése fejezet 1. és 4. pontja így fogalmaz:

„1. A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti-emberi-tárgyi környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.”

„4. Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését. Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására. Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.”

(forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>)

A 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról kormányrendeletben rögzítettek az óvodai nevelésben úgy valósíthatók meg sikeresen, ha az óvodapedagógus a környezeti nevelés területén elkötelezett, kiváló szakmai tudással, megfelelő attitűddel rendelkezik. Az óvodapedagógus szakmai felkészültségét, erdőtudatosságát a képzés, a pedagógus továbbképzések erősítik.

2. Előzmények - Erdőpedagógia a pedagógus továbbképzésekben

A pedagógus-továbbképzések ismeretet, tudást frissítenek, hatásuk szemléletformáló lehet. Az erdőt, erdőgazdálkodást, az erdész-pedagógus szakmai kommunikációt, együttműködést hangsúlyozó erdőpedagógiai ismereteket, módszereket közvetítő, „Környezetünk az erdő” pedagógus-továbbképzés eredményei ezt igazolták. A továbbképzés ötletgazdája prof. dr.

Mészáros Károly a Nyugat-magyarországi Egyetem Erdővagyon-gazdálkodási Intézet vezetője volt, aki felismerte a pedagógus-továbbképzésben rejlő lehetőségeket, és az intézetben kidolgozták, majd a Benedek Elek Kar oktatóival közösen rendszeresen bonyolították le a továbbképzést.

A 60 órás akkreditált „Környezetünk az erdő” továbbképzéseken a résztvevők erdővel és erdőgazdálkodással kapcsolatos ismeretei megújultak, a pedagógusok megfelelő tudáshoz, az erdőpedagógiai módszerekkel, a saját megtapasztalás útján élményekhez jutottak, körükben pozitív, erdővel, erdőgazdálkodással kapcsolatos szemléletváltozás következett be (Hartl, 2008). A pedagógus továbbképzések 2001–2013 között különböző helyszíneken kerültek megszervezésre.

A továbbképzést végzett óvodapedagógusok körében az erdőtudatosság, az erdész-pedagógus szakmai kapcsolattartás és a szakmai együttműködés igénye és gyakorlata igazoltan erősödött.

A „Környezetünk az erdő” pedagógus továbbképzések szervezése mellett, a felmerülő igényekre reagálva az EVGI kidolgozta, az unikális Erdőpedagógiai szakvezető, Erdőpedagógiai szakmérnök szakirányú továbbképzését. Az oktatás ez esetben is a két kar oktatóinak közreműködésével zajlik. A szakirányú továbbképzés a pedagógusok és az erdőmérnökök körében egyaránt népszerű. A közös, három szemeszteres erdőpedagógiai továbbképzés az elméleti, gyakorlati módszertani, ismeretek mellett erdőtudatosságot, attitűdöt formál (1. kép). A továbbképzés a pedagógusok és erdészek közötti személyes és szakmai kapcsolatokat, a környezeti nevelésben az együttműködés igényét is erősíti.

1. kép: Közös faültetés a Soproni Madarak és Fák Napja Emlékerdőben (2019)
(Fotó: Korsós Koppány)

3. Erdőpedagógia az óvodapedagógus képzésben

A pedagógus-továbbképzések pozitív tapasztalatai, az eredmények indokolták, hogy a 2014–2015-ös tanévtől a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karon az óvodapedagógus BA szak nappali és levelező képzésbe is bevezetésre kerüljön az erdőpedagógia tantárgy.

A kötelezően választható erdőpedagógia jól illeszkedik a természettudományos, a környezettel, természettel kapcsolatos tantárgyak közé a mintatantervben. A hallgatók, a

kötelező Ökológia és környezetvédelem az óvodában (II. szemeszter), a Természetismeret és gyakorlata az óvodában I-II (III.-IV. szemeszter), a Környezeti nevelés (IV. szemeszter) tantárgyak után, a tárgyak ismeretanyagára építetten, a tudásuk kiszélesítése érdekében választhatják az erdőpedagógiát. (V. szemeszter)

Az erdőpedagógia (Waldpaedagogik) fogalma Németországból, az erdészekről ered. Az erdőpedagógia a környezeti nevelés sajátos területe, amely az erdő bonyolult kapcsolatrendszerét az emberi jelenléttel tárgyalja. Tudatosítja, hogy az erdő, nem csak a természet, de kultur és gazdasági térség is egyben. Az erdőpedagógia elméleti alapjait az 1990-es években Kovátsné Németh Mária alkotta meg, majd az Apáczai Csere János Karon a tanítóképzésben Erdőpedagógia projektet indított a hallgatóknak.

Az óvodapedagógus képzésben az erdőpedagógia tantárgy célja az erdő funkcióinak, az erdészeti erdei iskola, az erdőpedagógia fogalmának, módszereinek megismertetése a hallgatók körében. Megismertetni az erdőt mint sokfunkciós életközösséget, feltárva annak természeti, gazdasági, társadalmi értékeit, megmutatni az erdőpedagógia helyét és szerepét az óvodai nevelésben. A környezettudatosság, erdőtudatosság, a környezetkultúra és környezetetika fejlesztése elméletben és gyakorlatban. A hallgatók az erdőpedagógia módszereit megismerve képessé válnak óvodai csoportokat célirányos erdei sétán, kiránduláson a megfelelő ismeretek birtokában, erdőpedagógiai módszerek segítségével, készségfejlesztéssel vezetni. Az erdőben szerzett ismereteket, tapasztalatokat az óvodában játékos tevékenységeken keresztül újból felidézteni és a játék által elmélyíteni.

Az erdőpedagógia módszerei, a cselekvésen, érzékelésen, észlelésen, a saját megtapasztaláson, élményeken alapuló tanulás, a projektmódszer, a felfedezés, kísérlet, bemutatás, megfigyelés, vita, beszélgetés, kiselőadás. (Kovátsné Németh Mária 1998)

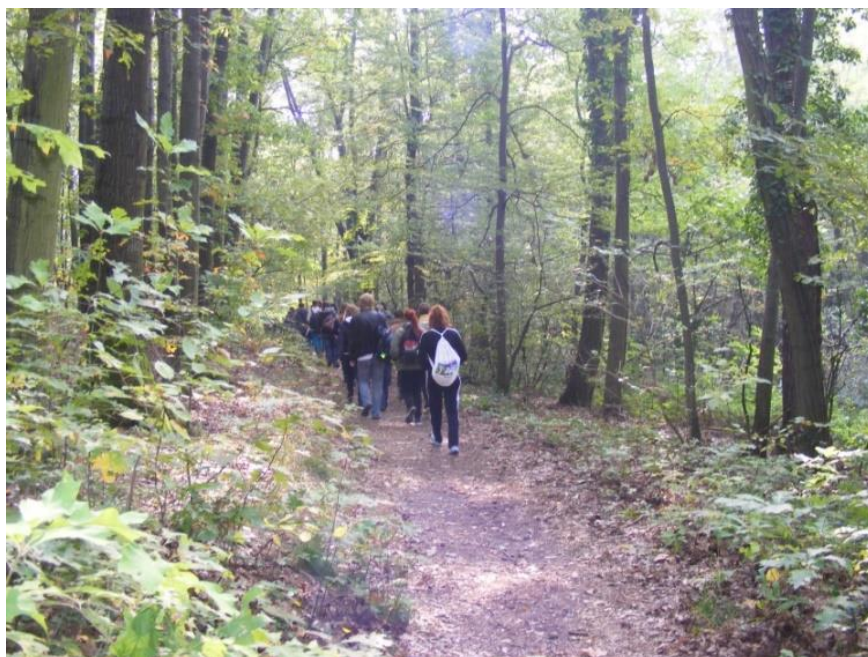
Az erdőpedagógia módszereinek színes tárháza, a természetismereti, erdőpedagógiai játékok segítségével a résztvevők az erdő növény-, és állatvilágával, az erdei ökoszisztémákkal, az erdő funkcióival, az erdőgazdálkodás alapjait sajátíthatják el. A feladatok, a játékok, az élmények és tapasztalatok, a résztvevők megfelelő ismereteit, módszertani ötlettárát gyarapítják (2. kép).

2. kép: Erdőkép a természet kincseiből (Fotó: Hartl Éva)

Az elméleti ismeretek, tudás elsajátítása mellett a módszertan mindenkor természeti környezetben, lehetőség szerint az erdőben zajlik (3. kép). A terepi foglalkozások szervezése miatt a tantárgy minden évben tömbösítve kerül meghirdetésre.

Az erdőpedagógia a hallgatók körében nagyon népszerű, a jelentkezők száma nappali és levelező tagozaton a kezdetektől maximum létszámmal indul.

3. kép: Terepgyakorlat az erdőben (Fotó: Hartl Éva)

A terepi foglalkozások szervezése a szakmai partnereink, az erdészek segítségével történik. A Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt, munkatársai, az Országos Erdészeti Egyesület Helyi Csoportjának tagjai, az erdészek az erdőben mutatják be az erdőgazdálkodással kapcsolatos főbb tevékenységeket, a munkájukat. A résztvevők a hiteles szakember segítségével kapnak képet az erőről, amelyek a hallgatók körében az erdész és az erdőgazdálkodás helyes megítélését is segíti. A hallgatók játszva tanulnak az erőről, az erdőben.

A közös szervezés és lebonyolítás szép példája a pedagógusok-erdészek közötti szakmai kapcsolatnak, az összefogásnak a hatékony erdőtudatos környezeti nevelésért az óvodapedagógus képzésben.

Felhasznált irodalom

HARTL É. (2008): „Környezetünk az erdő” pedagógus továbbképzés környezettudatos nevelésben betöltött helye, szerepe és hatékonysága. Doktori értekezés, Roth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskola, Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron, 140 p.

<http://doktori.nyme.hu/186/1/ertekezes.pdf>

KOVÁTSNÉ NÉMETH M. (szerk.) (1998): Erdőpedagógia. Apáczai Csere János Főiskola, Győr, 250. o.

363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>

